

Arttu Tuominen kuvaa uskottavasti ihmisiä pimeine puolineen ja pakottaa lukijansa pohtimaan, mistä pahuus syntyy. Tuomisen rikosromaanit jättävät pysyvän jäljen.

KIRJAILIJA MAX SEECK

ARTTU TUOMINEN

WSOY

VAPAHTAJA

ARTTU
TUOMINEN
VAPAHTAJA

Kiitokset Otavan Kirjasäätiölle,
WSOY:n kirjallisuussäätiölle ja Suomen Kirjailijaliitolle,
jotka ovat tukeneet tämän kirjan kirjoittamista.

© ARTTU TUOMINEN JA WSOY 2023
ISBN 978-951-0-47826-4
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
PAINETTU EU:SSA

Antille – niin paljon jäi sanomatta.

*"Mitä kaupunki aikoo tehdä
sille ihmisroskalle, jota siellä on
yllättävän paljon. Tarkoitan niitä
vähäosaisia ihmisiä, jotka käyttävät
ammattimaisesti alkoholia, huumeita,
pähkeitä..."*

RIIKKA MOILANEN OULUN KAUPUNGINVALTUUSTON
ISTUNNOSSA 10.9.2018

PROLOGI

Vapahtaja laski kätensä Harrin olkapäälle.

Kosketus sai Harrin purskahtamaan itkuun. Ruumis tärisi, kuolapuikot liimaantuivat takkuiseen partaan. Harri, joka oli viimeksi itkenyt neljäkymmentä vuotta sitten, jolloin hänen isänsä oli potkaissut hänen lemmikkimäyräkoiraansa niin kovaa, että se oli alkanut kusta verta ja että siitä oli viikon kuluttua lähtenyt henki, antoi itkun virrata kasvoillaan.

»Ei ole mitään hätää», Vapahtaja sanoi. »Kaikki on hyvin.»

Harri käänsi auringon paahtamat kasvonsa edessään seisovaan hahmoon. Poskilihakset nykivät, huulet vapisivat. Harrista tuntui, että jokin kiinniruostunut venttiili hänen sisällään väännettiin auki, ja kaikki sisuksiin patoutunut paha olo ja kuona valui ulos. Hän oli kuullut puhuttavan itkun puhdistavasta voimasta, mutta mitään tällaista hän ei ollut pystynyt edes kuvittelemaan. Raukea tunne levisi lämpimänä lätäkkönä kehoon.

Vapahtaja upotti sormensa Harrin rasvaiseen tukkaan.

Harrin ihokarvat nousivat pystyyn. Lisää puhdasta mielihyvää ryöpsähti kehoon. Ihoa pisteli, auringon halkaisemat huulet väänntyivät harvahampaiseen hymyyn. Linnut lauloivat kovemmin, ja jo mailleen painuva aurinko purskahti vielä kerran esiin metsän takaa kullaten puiden latvat.

»Ei ole mitään hätää», hahmo toisti. Heidän katseensa kohtasivat ensimmäistä kertaa, ja Harri ajatteli, ettei ollut koskaan nähnyt kenelläkään niin kauniita silmiä.

Ehkä kaikki voisi sittenkin järjestyä, ehkä kaikkea ei vielä ollutkaan menetetty. Joskus kauan sitten hän oli ollut kokonainen – ainakin niinä lyhyinä hetkinä, jolloin hän oli saanut kierrettyä korkin kiinni – mutta sitten oli koittanut yhdeksäs lokakuuta 1998. Hän oli poistunut puoli yhdentoista maissa illalla Ravintola Hullusta miehestä, noussut Ford Sierraansa ja paahtanut menemään valtatie kakkosta sataakahtakymppiä Kokemäen suuntaan.

Radiossa oli soinut Kari Tapion »Olen suomalainen», ja hän oli ollut päissään. Voi jumalauta, että hän oli ollut päissään! Kossupullo oli jököttänyt tukevasti reisien välissä, ja aina välillä hän oli ottanut lisää huikkaa, sillä maailma oli ollut pitkästä aikaa auki taas. Hänellä oli rahaa ja töitä ja auto alla, ja kuuma muija kotona. Pimeä metsä humisi auton sivuilla, katulyhtyjen pisteet muuttuivat viivoiksi, autojen valot kiiluilivat kuin kissan silmät.

Kari Tapion ääni mörisi kaiuttimista ja hän ulvoi mukana täyttä kurkkua:

»On pohjantäähden aalla tää koti mulla maaiinen. Mä elämästä laulan, sillä oonhan suaamalaineen!«

Hän oli herännyt seitsemän päivää myöhemmin Satakunnan keskussairaalan teho-osastolla niskaan ja jalkateriin säteilevään pääkipuun. Kurkku tuntui siltä kuin sinne olisi valutettu laavaa. Hänelle annettiin kipuruiske ja vettä, ja sitten lääkäri selitti hänelle, kuinka häntä oli pidetty koomassa seitsemän päivää ja kuinka hänen aivojensa paine oli noussut niin radikaalisti, että hänen kalloonsa oli jouduttu poraamaan reikä. Hänen molemmat sääriluunsa olivat murtuneet, vasen

polvilumpio oli haljennut neljään osaan, rintalasta oli murskaantunut kuin voileipäkeksi, mutta kirurgit olivat kursineet hänet kokoon kuin revenneen säkin.

On ihme, että olette vielä elossa.

Ja siinä Harri oli maannut vahvassa lääkehumalassa – leijunut onnellisessa tuitarissa, tuijotellut kattoa ja ajatellut, että hän oli kokenut ihmeen ja saanut uuden elämän.

Poliisit saapuivat kaksi tuntia myöhemmin – samaan aikaan kun lääkkeiden vaikutus alkoi haihtua ja tuskan hehkuvat kuparilangat tunkeutuivat kaikkialle kehoon – ja ilmoittivat, että häntä epäiltiin kolmesta taposta, törkeästä rattijuopumuksesta ja törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta.

Eveliina Turtola, kahdeksanvuotias tokaluokkalainen, joka oli nukkunut isänsä auton takapenkillä, oli ruhjoutunut kuoliaaksi Sierran syöksytyä vastaan tulevien kaistalle murjoen Eveliinan isän Saabin metalliköntiksi.

Eveliina oli kuollut heti, hänen äitinsä seuraavana. Eveliinan isä oli sinnitellyt koomassa kuusi päivää, jonka jälkeen lääkärit olivat todenneet miehen aivokuolleeksi ja irrottaneet tämän elintoimintoja ylläpitävistä koneista. Päivä sen jälkeen Harri oli herännyt.

Ihme!

Harri sai kaksi vuotta ehdotonta vankeutta kolmesta kuolemantuottamuksesta. Ensikertalaisena hän istui neljä kuukautta.

Tuomion pituus oli silkka vitsi.

Todellisuudessa Harri oli istunut enemmän. Luoja tiesi kuinka kauan.

Vuodet olivat vierineet, ja Harri oli vajonnut pohjalle ja sitäkin syvemmälle: mustaan jäiseen liejuun, joka hautasi hänet alleen.

Harri palasi mielessään neljäkymmentä vuotta taaksepäin Porin Musaan. Isä kiersi kehää olohuoneessa, pui verisiä nyrkkejä ja puhui itsekseen, äiti nyyhki olohuoneessa ja Harri käperytyi peittonsa alle. Jos hän kuvitteli, ettei häntä ollut olemassa, ei hän ollut olemassa – eikä isä voisi koskaan löytää häntä.

»Katso minua», Vapahtaja käski.

Harri tunsu itkun pusertuvan pintaan uudelleen. Kaikki oli läsnä tässä hetkessä. Menneisyys ja tulevaisuus. Kaikki tehdyt ja tekemättömät asiat tiivistyivät tähän pisteeseen.

»Oletko valmis tunnustamaan syntisi?»

»Olen», Harri sopersi.

»Kadutko syntejäsi?»

»Kadun.»

»Kaikkiako?»

»En.»

Hymy pilkisti hupun varjosta.

Harri tunsu kohoavansa ilmaan. Kaikki oli liikkeessä. Aika ja ilma ja puut ja tuuli – ja hän kiisi valtavaa vauhtia paikassa, joka ei sijainnut missään mitattavassa pisteessä.

Hän ei ollut enää Harri Matias Kallio, joka oli syntynyt Porin Viikkarissa syyskuun kuudestoista vuonna 1972. Roteva ja urheilullinen poika, joka oli pelannut iltaisin jalkapalloa kaveriporukassa niin myöhään, ettei palloa enää pystynyt erottamaan, voittanut hopealusikan koulujenvälisissä hiihtokisoissa ohittamalla Teemu Viitasen viimeisessä nousussa ja saanut hymypoikapatsaan koulun Hyvän toveruuden kilvassa. Nuorukainen, jolla oli ollut kulunut nahkatakki, krokotiilintahkabootsit ja paljon kavereita, joiden kanssa hän oli kiertänyt ränniä Saken fajian Mercurylla.

Kun hän sulki silmänsä, hän näki välähdyksiä menneistä hetkistä.

Tuossa hän oli opettelemassa ajamaan pyörällä. Tuossa hän käveli kouluun, reppu olalla, liian pieni lippis päässä – ja tuossa hän kuristi Mikko Virtasta koulun vessan lattialla, kun Mikko ei ollut luovuttanut hänelle viikkorahojaan.

»Oletko valmis?»

Harri nyökkäsi ja tarttui muovikanisteriin. Se tuntui painottomalta. Kevyin esine maailmassa. Harri kiersi korkin auki ja haistoi kanisterista löyhyävän makean tuoksun.

Aaahh.

Hän kohotti kanisterin päänsä päälle ja kaatoi.

Bensiini ryöppysi kasvoille, parralle ja vaatteille, kasteli hiukset, valui kaulalle. Hän avasi suunsa ja nieli ahnaasti nestettä, jota purskahteli suupielistä kuin suihkulähteestä.

Kurkkua poltti ja silmiä kirveli.

Kun kanisteri oli tyhjä, Harri antoi sen kolahtaa maahan. Hän kyyhötti kontallaan maassa, kakoi ja haukkoi henkeä.

»Hyvästi Harri», Vapahtaja sanoi.

»Hyvästi – kiitos.»

Vapahtaja ojensi Harrille syyttimen ja asteli metsän reunaan. Harrin piti kiertää kiveä monta kertaa ennen kuin hän sai kipinän syttymään. Tuli leimahti pamauksena värjäten ympäröivät kuuset oransseiksi.

Harri huusi ja kirkui ja ulvoi ja juoksi ja repi roihuavia hiuksiaan ja kasvojaan. Huuto katkesi vasta kun hänen kielensä ja huulensa repesivät kuumuudesta. Harri rojahti maahan ja raahautui ojaa kohti, mutta matka oli liian pitkä, ja hän jäi penkalle käryämään.

Huppupäinen hahmo katseli vielä hetken Harrin palavia jäännöksiä, nosti takkinsa kaulukset pystyyn ja katosi runkohen sekaan.

1.

Aamuvaihainen metsä tuoksui pihkalta, neulasilta ja kostealta mullalta. Vaikka kello oli viisi minuuttia yli viisi sunnuntain ja maanantain välisenä yönä, ei metsässä ollut hiljaista. Sadat linnut olivat hereillä ja täyttivät ilman laulannallaan.

Rikostutkija Jari Paloviita haukotteli, veti raikasta ilmaa sieraimiinsa ja seurasi konstaapelikaksikko metsän siimekseen. Hänet oli jälleen kerran herätetty kesken sikeimpien unien. Kun hän oli nuorena ryhtynyt poliisiksi, oli ollut jännittävää herätä keskellä pimeintä yötä, pukeutua ja lähteä kohti tuoretta rikospaikkaa. Hän oli tuntenut tekevänsä yhteiskunnallisesti tärkeää työtä. Mitä enemmän ikää Paloviidalle oli karttunut, sitä mukavuudenhaluisemmaksi hän oli muuttunut. Pari-kymppisenä oli tullut toimeen muutaman tunnin yönillä, enää mikään ei riittänyt. Sitä paitsi vanhemmiten häntä oli alkanut palettaa. Nytkin hän oli pukeutunut farkkujen alle pitkät kalsarit ja vetänyt takin alle ylimääräisen fleece-puseron. Se olikin ollut oikea ratkaisu. Vaikka toukokuu oli jo pitkällä, auton lämpömittari oli näyttänyt kuusi astetta.

Tekniikan autot oli pysäköity pururadan reunaan. Teknisen tutkinnan esimies Ville Raunela näytti jälleen äkäiseltä kuin vuoripeikko, joten Paloviita päätti pysytellä mahdollisimman

kaukana miehestä. Se oli myös yksi niistä asioista, joita Paloviita ei enää jaksanut: loputtomat kinastelut Raunelan kanssa.

Paloviita huokaisi. Raunela näki hänet ja lähti harppomaan vastaan kasvot punaisina.

»On tämä taas jumalauta», Raunela aloitti jo ennen kuin he kohtasivat. »Paikka on kuin norsulauman runnoma. Teen teistä virkavirheilmoituksen!»

Paloviita ei vastannut. Hän kumartui poliisinauhojen ali. Raunela liimaantui häneen ja jatkoi paasaustaan, ja Paloviita yritti parhaansa mukaan suodattaa karkeimmat henkilökohtaisuudet. Hän tiesi vanhastaan, että kun Raunela olisi päästellyt enimmät höyryt, tilanne rauhoittuisi.

Ehkä.

Rikospaikalla oli täysi hyörinä. Eristetty alue ulottui pitkälle metsään. Paloviita vilkaisu kelloa. Heillä oli ehkä tunti, sitten ensimmäiset kuntoilijat kansoittaisivat juoksupolut ja paikalla parveilisi uteliaita sivustakatsojia kännykkäkameroineen.

Raunela johdatti hänet ruumiin luokse, jonka ympärille oli pystytetty kangassermi. Ruumisauto lipui paikalle noutamaan uhria. Tuuli sekoitti metsän tuoksun kitkerään muovin ja bensiinin käryyn.

Ruumis makasi ojanpenkalla mustuneiden heinänkorsien keskellä. Vaatteet olivat sulaneet kiinni ihoon. Kasvojen liha oli revennyt ja paljastanut palan vaaleaa kalloa.

Raunela osoitti palamisjälkiä. »Uhri on valeltu bensiinillä. Kanisteri lojuu tuolla, siitä mies on joko kävellyt tai kontannut tähän, kunnes on tuupertunut ja raahautunut viimeiset metrit.»

»Eli hän on ollut elossa?»

»Toistaiseksi en ole tavannut kävelevää ruumista.»

»Elävältä polttaminen», Paloviita ähkäisi. »Jeesus sentään.»

Paloviita seurasi Raunelan osoittamia jälkiä pururadan keskelle. Paloviita yritti kuvitella, miltä palava juokseva ihminen näytti pimeässä.

Raunela jatkoi teknikoiden ohjaamista, ja Paloviita alkoi kierrellä ympäristössä. Paikalle saapui lisää poliiseja. Ruumis siirrettiin varovasti paareille teknikon räpsiessä kuvia järkälemäisellä digikameralla. Koirapartiot alkoivat haravoida metsää.

Aurinko kiskoi itsensä puiden latvojen tasalle. Paloviita avasi päällystakkinsa vetoketjua ja antoi säteiden lämmittää kasvojaan. Lintujen kuoro voimistui. Raunela jatkoi ärhenteilyään, tällä kertaa madonluvut kuulivat liian lähelle tunkevat konstaapelit ja sitten Raunelan alaiset, jotka olivat muka aina väärässä paikassa tai sitten oikeassa paikassa, mutta väärään aikaan.

Metsästä kantautui haukku.

Paloviita suuntasi ääntä kohti. Hän löysi varvikossa luiker-televan polun ja lähti seuraamaan sitä. Haukahtelu voimistui. Polku johti pienelle metsäaukealle, jonka keskelle oli viritetty laavukangas. Sen alta pilkotti repaleinen solumuovimakuu-alusta ja rullalle kääritty huopa. Koira tempoi hihnaansa, ulisi ja haukkui.

Paloviita nosti laavukankaan helmaa oksanpätkällä. Joku oli pitänyt paikassa leiriä jo pidempään. Tavaraa oli niukasti. Pari lommoista ja nokeentunutta kattilaa, muovimuki ja vessapaperia läpinäkyvässä pussissa. Hän kurkisti nurkkaan sullotun muovikassin sisälle. Se oli täynnä likaisia, haisevia vaatteita. Paloviita penkoi ne läpi. Yhdet kuluneet reisitaskuhousut, toppatakki ja pari urheilusukkia. Ei henkilöllisyystodistuksia.

Aukion keskellä oli kivirinki, jossa oli pidetty pientä risu- nuotiota. Ei tarvinnut olla kovinkaan etevä poliisi ymmär-

tääkseen, että kyseessä oli maja, jollaisia kodittomat kyhäsivät kesäisin kaupunkia ympäröiviin metsiin.

Laavu palautti Paloviidan mieleen lapsuuden parhaan kaverin Antti Mielosen, jonka kanssa he olivat olleet erottamattomat ystävät, kunnes elämän silppuri repi heidät erilleen. Hänestä oli kasvanut poliisi, Antti oli syrjäytynyt ja alkoholi-soitunut. Viimeksi kun Paloviita oli nähnyt ystävänsä, Antti oli ollut koditon kulkuri, jonka koko omaisuus oli mahtunut yhteen likaiseen putkikassiin.

Paloviita rapsutti koira ja ohjeisti partion eristämään paikan tekniikkaa varten. Sitten hän kiersi rikospaikan vielä kerran ja poistui ruumisauton perässä autolleen.

Millainen elämä hänelle ja Antille olisi kehkeytynyt ilman kesää 1991, joka muutti kaiken? Ja oliko Antti ylipäättään vielä hengissä – ja jos oli, missä ja mitä teki?

Paloviita rojahti kuskinpenkille. Aurinko porotti suoraan syliin. Hän ajatteli, että päivästä tulisi pitkä.

PIMEÄÄN MAAILMAAN SAA VALOA VAIN BENSIINILLÄ.

Porin Isonmäen kuntoradalta löytyy poltetun miehen ruumis. Epäilyt kohdistuvat nuorisojoukkoon, jonka tiedetään häirinneen syrjäytyneitä aiemminkin. Kun valvontakameraan tallentuu toinen polttomurha, poliisin on pakko ottaa tapaukset toisissaan. Kaduilla liikkuu huhu Vapahtajasta, joka tarjoaa toivottomille ikuista elämää ja vapautusta tuskasta.

Tutkinta vie poliisit syvälle syrjäytyneiden maailmaan: öisille kaduille, metsäleireihin ja yömajoihin. Tutkintaa johtavalla Susanna Mannerilla on salaisuus: hänen poikansa on katujen asukki ja sekaantunut vakaviin rikoksiin. Manner on mahdollottoman valinnan edessä: asettaako etusijalle lapsensa vai työnsä?

Vapahtaja on lukijoiden rakastaman ja kansainvälistäkin mainetta niittäneen Delta-sarjan 5. osa.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-47826-4